

Hur en standard blir en standard

En titt i förra årets Lusserapport visar en stor längtan efter standarder och en stark tro på deras nästan undergörande egenskaper. Redaktören har uppmärksammat detta och bett mig om några stärkande eller tröstande ord. Ett kåseri som han helt anspråkslöst kallade det.

Hur en standard blir en standard? Ja, det bästa systemet blir dominerande, så vist är världen ordnad förstår ni. Visst är det viktigt med tajmningen - att ett förslag förs fram i rätt ögonblick - och en hel del annat smått och gott som att det finns ett behov och att månen är i rätt kvarter och liknande men detta tillhör ju vardagslivet - "är standard" om uttrycket tillåts och är inte nödvändigt att beröra just här.

Och vad är en standard egentligen? En bra beskrivning som jag fann i Finland när jag letade på webben är: "Standardisering är frivilligt samarbete vars syfte är att skapa regler för lösning av återkommande problem, framför allt på det vetenskapliga, teknologiska och ekonomiska området." Nå, frivilligheten är väl inte alltid så enkel eller självklar. "Man skall väl inte ge bort fördelar till konkurrenterna" som det heter på ett ställe i förra Lusserapporten.

Idag finns flera exempel på hur industri, forskningsinstitut, programbolag och operatörer arbetar tillsammans i konsortier för att ta fram ett "system", de må vara system för sändning eller informationslagring (band, skiva eller varför inte rulle; vi ser ju hur svårt det varit med de två första). Men ibland behövs ändå en medlande och strukturerande insats utifrån och nästan alltid behövs eller önskas en "stärkande" välsignelse från en mäktig kraft ovanifrån - i varje fall kan det hjälpa på vägen.

För detta syfte finns inte bara ett utan flera standardiseringsorgan, var och en med sin liturgi och troslära. Dessa ger en tryggad sysselsättning för äldre utvecklingsingenjörer vars kreativitet äntligen kan riktas mot höga framtida mål. Nu gäller det att inte bara lösa återkommande problem utan världen skall bli bättre också!

Dessa standardiseringsorgan har olika ursprung och är därför trots det gemensamma syftet olika i sin kultur. De har inmutat kärnområden vilka de sedan ivrigt söker utvidga. Helt förträffliga produkter välsignas ibland av "fel" organ - men det går bra ändå. Med dagens sammansmältning av "ren IT" och "ren telekommunikation" till "IT" eller vad det nu skall kallas blir dessa gränser besvärande.

I sann liberal anda betonas frivilligheten särskilt i de industridominerade organen. Samtidigt lurar deltagarna svartsjukt på sina hemligheter. Saknar någon patent att handla med kan det gå illa - det kanske inte blir någon standard. U-världen eller de länder där de standardiserade produkterna ofta tillverkas syns i allmänhet inte till här.

I Internationella Teleunionen och speciellt dess radiosektor ITU-R finns mycket av en regulatorskultur inriktad på att skapa regelverk för att förhindra konflikter mellan användare som exempelvis att störa varandras radiotjänster. Systemval ville och skulle man inte heller lägga sig i men däremot sådant som gjorde samexistens och sambruk lättare. Samtidigt

handlade det om överenskommelser mellan suveräna stater som på sin höjd kunde ”rekommenderas” följa viss standard.

Idag finns i ITU en vacker tanke att etablera globala standarder men ITU-R saknar de medel som behövs för att klara av de systemval som de stora pengarna ligger i. Antagligen kan ingen annan organisation klara det heller utan ”det får bli som det blir”. Däremot görs i ITU mycket nyttigt för andra slag av standarder, mätmetoder och regler som behövs men där ingen kan tjäna pengar direkt på resultatet.

Med rätt struktur och med användning av annex- och appendix teknik och fotnoter kan en ITU-Rekommendation om vilket/vilka system som bör användas få en rörig verklighet att se riktigt välordnad ut. Reservationer från enskilda länder måste däremot till varje pris undvikas. Man slår exempelvis fast ett antal systemegenskaper, existerande eller åtminstone önskade, på en central plats i rekommendation som får en verkligt slagkraftig titel som exempelvis Video Coding for Digital Terrestrial Television Broadcasting och döljer så olikheterna längre bak i dokumentet och hänvisar där till andras med möda framtagna specifikationer när det gäller just videokodningen. De olika rekommenderade systemen särskiljs diskret och neutralt, inga varumärken här inte.

Många som varit i Geneve på ITU-möten anser verksamheten där numera ”mindre viktig” men de som ändå kommer dit lägger ned mycket hårt arbete. Jag minns hur i text-TV:s barndom en rapport skulle göras över de dåtida två systemen, ett franskt och ett engelskt. De skulle kunna jämföras i tabeller och jag minns hur ivrigt och entusiastiskt fransmännen i livlig debatt med engelsmännen lyckades pressa in det brittiska text-TV-systemet i en då modern IT-beskrivningsmall enligt vilken det franska systemet var byggt. Fransmännen var telekom- och IT-inriktade medan alla vi andra hade en vanlig ”radio/TV-bakgrund”.

Detta var på den tiden då man arbetade med skrivmaskin, papper, sax och klister och jag minns hur de två fransmännen i effektivt samarbete klippte och klistrade och flyttade alltefter engelsmännens medgivanden ”jo, visst kan man se det så om man nu absolut måste”.

Det engelska systemet var baserat på mer naturliga principer - så naturliga att ett barn kunde se dem och blev också det i verkligheten vinnande systemet. Kanske just genom sin naturlighet. Det mycket ideala franska systemet var svårt att realisera om man inte tog bort något av det ideala både här och där.

Det blev med tiden hela fyra system, ett franskt, ett brittiskt, ett kanadensiskt och ett japanskt. De måste förstås få namn som inte avslöjade deras ursprung eller begränsade spridning utan de benämndes enligt tradition System A, B, C o s v. Det blev då lämpligt att system A fick bli det franska Antiope, B det brittiska, C det canadensiska medan Japan fick nöja sig med D. Ingen fann någon tröstande association åt japanerna. (Japan satsar för övrigt mycket på ITU-deltagandet och den nye Generalsekreteraren Yoshio Utsumi är japan men mitt intryck är att de ofta tyvärr är språkligt handikappade i grupparbetet med att ta fram texter.)

Varje organisation har sina regler för hur saker skall ske och beslut fattas. En arbetsgruppsordförande har stor hjälp av en medsittande funktionär från organisationen som kan hjälpa honom ut ur situationer som formellt är hopplöst låsta. Jag minns speciellt Professor Mertens i EBU som hade en eminent förmåga att då rädda ordföranden och arbetet genom att ”skapa en procedur” som behövdes för att snedda i beslutshierarkin. Den gode

professorn hetsade arbetsgrupperna i MAC-arbetet på 80-talet att snabbt komma till resultat, det var alltid bråttom särskilt som målet rörde sig, det dök ständigt upp nya krav under resans gång. En BBC-man lamenterade vid en gemensam session i "herrummet" att "det är precis som hemma på BBC. Man får aldrig tid att göra en sak färdig ordentligt men det finns alltid tid att göra samma sak två gånger." Självt var jag med och ledde gruppen för SI-systemet i MAC som började arbeta när MAC-gestalten i stort var klar men ändå karakteriseras SI som "systemets skelett" i specifikationens inledning. En konstig skapelseordning.

När jag första gången deltog i ett möte inom ITU, på den tiden radiosidan av det hette CCIR, fick jag inte veta något om umgängesregler och regelverk. Det hade ju varit bra att veta litet om detta innan man for ned. Första gången ordföranden Geluk hade något att fråga "Sweden" om stod det still i huvudet; jag minns hur Angeli från RAI vände sig om för att se den svenska tystnaden och han syntes mig just då ganska sinister i ansiktet. När jag nu varit med i över 20 år inser jag att det inte är så enkelt att redogöra för det. Dessutom ligger det något i att var och en måste själv få göra sina misstag.

Nå, den första gången 1974 gällde det att puffa för den teknik med underbärvågor till FM-ljudet som televerket länge arbetat med, det s k FM-FM-systemet med olika variationer, applikationer och beteenden. Nu ville vi presentera vårt arbete med textning till TV-bilden där data överfördes på en underbärvåg till TV-ljudet. Det hela hamnade i Studiegrupp 10 för ljudradio som av hävd ansvarar även för TV-ljudet där jag minns hur en mycket korrekt brittisk departementstjänsteman korrigerade mitt text-utkast genom att med glättiga brittiska små ljud och gester ändra mina "shall" till "should" m m. Hela tiden höll han en viss värdig distans för det måste ju vara plågsamt att se sitt modersmål illa behandlat av främlingar. Användningen av shall och should är inte lätt och några organisationer har för säkerhets skull regler för detta och anger också de alternativa uttryck som får användas i yttersta undantagsfall.

Detta möte 1974 ägde rum i en byggnad som nu rivits och där finns nu bara en lekplats för barn.

FAKTARUTA 1:

Från ETSI Drafting Rules:

Shall/shall not shall be used to indicate requirements strictly to be followed in order to conform to the standard and from which no deviation is permitted.

Should/should not shall be used to indicate that among several possibilities one is recommended as particularly suitable, without mentioning or excluding others, or that a certain course of action is preferred but not necessarily required, or that (in the negative form) a certain possibility or course of action is deprecated but not prohibited.

Faktaruta 2, om ITU-kultur:

While some delegations found the use of the phrase "for advice" superfluous, others found it to be an artful, elegant way of stating unequivocally that the role of the advisory group was indeed advisory, and should not go beyond that.

No consensus was reached, despite coffee break negotiations.